
II. tečaj
1849.

V četrtek 15. listopada.

20. list
II. polovice.

Strah prazna reč.

(Povést.)

Make pol ure od vasi P. (na Gorenskim) derži kolovozna pot po močno samotnim kraju. Na voskim šumi precej velik potok tikama pod potjo. Na obeh straneh vode se stermi hribi kviško zdvigujejo. Popotniku že od daleč gromeči šum serditiga potoka nasproti doni. Blížej pridšimu pa nad glavo kviško kipeči robovi gotovo pogubo žugajo. Memo gredé vglenda sredi potoka velikansko skalo iz vode stermeti. Na tej skali se doslej tiho tekoča voda lomi, potlej pa nekoliko sežnjev nad voskim robovjem vihtno naprej šumi. Zató se tudi kraj od velike skale do mlina, ki se nižej pri vodi vglenda Šum imenuje.

Čudne reči se v okolici od té samotije pripovedujejo. Po celi soseski kvasijo, da se pri velikanski skali po noči peklenski vrangi kópajo in iz skale v vodo skačejo, nezvano tulijo in berlizgajo, in v grozovito čudnih prikaznih memo gredočimu grozijo. Zató se tudi vsaki tega kraja po noči močno ogiblje.

Naključí se, da se Štefan, sicer bistrumen kmet, nekiga dne v bližnjim tergu, kjer je razniga kupila imel, zlo zapozní. Pozno po noči gré po poti proti

oznamvani samotiji. Prav tamna jesenska noč je bila. Štefan nikoli ni veliko porajtal na besede lahkovernožev, če so mu od strahov in družih praznih reči klatili. Zato jo tudi zdaj pogumno po poti maha. Ravno se bliža strahovitnemu kraju, ko zasliši ropot, ne veliko drugači od gromenja. Serčno se okoli ozira pa nobene stvari ne vidi. Ropot pa se zmiraj glasneje in bolj blizo sliši. Kaj neki mora to biti? si zdaj Štefan misli, to niso šale, sam pri sebi pravi. Lasje mu začnejo na glavi kviško vstajati, in še okoli se ozreti ne upa, da bi kake nepačne pošasti ne vgleдал. Strahu oterpnjen na poti obstoji, paziti, kako da se bode ta reč izšla.

Ko Štefan še tako prepaden na poti stoji, kakor bi se ne zavedil, od kod da je prišel in kam da ima iti, zagleda pred saboj neko moško podobo. Bodi, kar hoče, si misli Štefan, jaz bom nagovoril. „Kdo je?“ popraša, in od strahu mu beseda skoraj v ustih zastane.

„Nič hudiga“ mu odgovori dobro znan glas, in Štefan v strahu mlinarja izpod Šuma spozna.

Mlinar in Štefan zdaj malo skupej postojita, in med kratkim pogovorom vsak eno pipo tobaka natlačita, potlej vošita eden družimu lahko noč in gresta vsak svojo pot.

Mlinar izpod Šuma, kateri se tudi nekoliko z živinskim zdravljenjem pečá, je v vasi nekemu kmetu bolno kravo lekaril. S kmetovimi je skupaj večerjal, zato je moral pozno po noči domu iti. Na samotěž kmet naloži žakelj žita, da ga je mlinar s potam v mlin peljal. V tihi in tamni noči se je derčanje vozička po kamniti poti tako čudno med robovjem slišalo, da sicer pogumniga moža v velik strah pripravi.

Ni dobro otrokam od strahov in od marsikterih družih praznih reči pripovedovati. Lahkoverni otroci niso in ne bodo za nobeno rabo. Nikdar ne bodo opustili té prazne vere. Le težko se v starih letih opusti, kar se mladimu sercu vcepi. Navada je železna srajca.

Tone Tavčar.

Kmet in tatje.

(Prilika.)

Nekiga dne pelje kmet tele na somenj. Sreča ga trop 40 tatov s svojim vodjem. Ker so menili, da je kmet tako priprost, kakor se mu je vidilo, so sklenili, tele kupiti, pa kmetiča tako prevariti, da bo mislil, da je kozlè. Stopi tedej vodja z desetimi drugimi pred kmeta in vpraša, ako svojiga kozliča za petnajst piastrov *) prodá?

„Ni kozlič, je tele“, odgovori kmet.

„Kozlè je, nikar pa tele“, zaverne soglasno deset tatov, in gredó molčé naprej.

Nato prikoraka deset družih proti kmetu in ga vprašajo, ako da kozlè za šestnajst piastrov? Kmet terdi, da ni kozlè, ampak tele. Oni odmajejo in grejo svojo pot naprej. Zopet drugi mu prideje naproti in ga ravno tako ogovoré, ter pavijo, da je žival, s katero na somenj gré, kozlè, in ali jih hoče preslepiti, ali je pa pamet zgubil. Ubogi kmet premoten že sam ne vé, pri čim da je. Otipa tele od nog do glave. Spervič ne vé, kaj početi, pa kmalo se mu vterne iskra resnice — sprevidi, kam to leti, ter sklène, še en napad sprejeti. Tù pride spet vodja in sicer sam. „No, kmet, daš kozlè za 17 piastrov?“ „To je premalo, reče kmet, kozlè je več vredno.“ — „Sim prijatle na kosilo povabil, povzame vodja tatov, ter ti toliko ponudim, ker bi jim rad s tem postregel.“ —

„Za ta kup ga ne dobite.“ — Na torej 20 piastrov.“ Za 20 piastrov — naj bo, pa rep si izgovorim.“ — „Že velja, odgovori vodja tatinski, tele plača, kakor sta se bila pogodila, in kmet vzame rep, ga nese k sedlarju in prosi mu sto žeblov vanj zabiti. — Neke dni potem pride ravno o sončnim zahodu neka ženska v prebivališè 40 tatov in želi z glavarjem govoriti.

„Moj mož, pravi, hoče drugo ženo vzeti, kar me temveč grabi, ker hoče tudi mene prideržati. Ko bi bil bóren, bi gotovo na drugo ženitev ne mislil. Otmi mu torej, pro-

*) Denar, kateri v raznih deržavah razno se vé, nizko ceno ima.

sim, veliki z denarjem in zlatam nasuti verč, zakaj le denar mu je zamogel to misel vtisniti. Reci tedej svojim ljudém, mu ga odvzeti, in v dokaz, da resnico govorim, ostanem tačas v zastavo pri tebi.“ — Razodéla je potem tatém, kako v hišo lahko in brez ovére pridejo, in kje da je verč z bogatim zakladam. Tatje so nato odrinili in vodja ostane sam z žensko.

V stanici, v kateri sta bila, je viséla od trama verv, na kateri so se za kratek čas gugali. Kaj je to, vpraša radovedna ženska,; tega pa še nisim nikdar vidila. Sedi vendar gori, da vidim, kako to gré. Vodja suma prost se dvigne gori, pa — komaj visi na vervi, ko ženska za drugi konec poprime, in gori sedečiga glavarja močno goniti jame. To pa ni bila ženska, ampak kmet, kateriga so bili tatje prevarili. Privleče zdaj spod obleke z ojstrimi žebli nabiti telečji rep. „Je kozji ali je telečji?“ vpraša osupnjeniga glavarja, ter ga silno pretepa. Revez v sili vpije obupno, pa nobeden mu na pomoč ne prihití. Kadar se je pa kmetu dovolj zdelo, popusti vodja in se vmakne.

Kmaló potem pribumé tatje domu serditi, da jih je kmet tako zvodil, pa kako se zavzamejo viditi svojiga vodja kot vinjeniga na tléh, in vender so dobro vedili, da ni nobeniga vina okusil. Kakor hitro se je zravnal, jim pripoveduje čudno prigodbo, in vsi so se zarotili, vražjiga kmeta na led speljati in ga umoriti, ako jim v roke pride.

Med tem se glavar slabšiga čuti, ter prosi po zdravniku. Urno teče eden, in zdravnik netegama pride. „Ste bili tepeni? nagovori bolnika. Ozdravil vas bom, pa v dosego vašiga zdravja je treba 40 raznih reči, vsake iz druge štacune. Naj jih tedej vaši hlapci prinesó; jaz bom napisal liste.“ Nato se vsede, naredi 40 listov, počerka na vsaciga nektere verstice, in dá vsacimu eniga. Hlapci pokorni se naglo razidejo.

Tu izleče spod obleke zdravnik — bil je kmet — z žebli nabiti telečji rep in ogreva bolniga glavarja, ga vedno prašaje: „Ali je rep kozji ali telečji.“ Tepe ga tako

zlo, da pol mertev se le malo še zavé. Ko se nekoliko zbrhta in počije, pripoveduje svojim tovaršem, kaj se mu je pripetilo, in ti mu povedó, kako so bili v štacunah sprejeti in kaj so ž njimi delali. Povsod so se jim pačili, v obraz pljuvali in gorke zausnice dajali. Zdravnik je bil tako napisal in zgodilo se je.

Nato velí vodja: „Nesite me v pušavo, denite me pod šotor in stopite v kolobar krog mene. Se bliža kaka živa stvar, bodi si ženska, zdravnik, pes, mačka ali jastrob, mislite si, da je lastnik teleta. Hlapci so spolnili povelje svojiga gospoda in pazno pričakovali sovražnika. Ta se jim tudi prikaže in sicer kot kmet. Ko tako blizo pride, da so ga lahko čuli, jih draži. „Jaz sim lastnik teleta.“ Tatje raskačeni jo vderó za nesramnim, kateri jim je pa pete odnesel. Pa ko so za njim tekli, se primuza možak v šotor, izleče telečji rep spod obleke — bil je kmet, kateri je bil družimu cekin v roke stisnil, da je taté vkanil — in nažiga vodja, ga vedno prašaje: „Ali je rep kozji ali telečji?“

Ko se hlapci zlobni vernejo, najdejo glavarja svojiga v smertnih težavah. „Skopljite mi grob, in denite me živiga vanj, pravi glavar s tihim glasam, ter razglasite, da sim vmerl in pokopan, da bo lastnik teleta nehal me preganjati in pretepati.“ Hlapci storé, kar jim gospodar velí, ga položé v grob in sedejo krog njega, ter se pogovarjajo ž njim do šeste ure v noč. Potem ga popusté in se razidejo. Komaj so odšli, že pride mož, kateri spod obleke telečji rep izleče, ga vmirajočimu pokaže in vpraša: „Ali je kozji ali telečji?“ Oh, zdihne vmirajoči, notri v grob me preganjaš! „Notri v grob, povzame kmet, pa kazen, ktera tebe na unim svetu čaka, bo še veliko hujša.“ Ko zgovori, ga hoče zopet pretepati, pa tatinski glavar pravi: Obljubim vse storiti, karkoli hočeš od mene imeti, in dolg poravnati. „Proti temu ti odpustim, reče kmet nato, vstani in mi plačaj desetero vrédnost teleta.“ Glavar tatov privoli in je mož beseda.

Kmet s telečjim, z ojstrimi žebli nabitim re-

pam, o človek! je tvoja vest. Kamorkoli bežiš, te sledi, peče in terpinči, ako si hudo storil.

J. Marn.

Kolomb najde Ameriko.

(Konec.)

—

Ko Kolomb iz četertíga potovanja na novi svet v špansko kraljestvo nazaj pride, najde kraljico Izabelo, svojo pomagavko, mrtvo. Kralj pa, češ, zdaj te več ne potrebujem, ga popolnoma zanemari. Poverh puhla gospoda njegove zasluge zastran najdeniga noviga sveta nalaš zmanjšuje. „To bi bil, pravijo zaničljivo, vsak lahko storil, kdor si bodi.“ Pri neki pojedini mu taki modrijani tako še clo nazoči povedo. Kolomb pa vzame jajce v roke, rekoč: „Kdo izmed gospodov mi zamore to jajce navpik tako postaviti, da bo stalo?“ Vsi poskušajo. Nihče je ne zgotí. Zdaj Kolomb jajce na tanjšim koncu rahlo vbije, ga postavi navpik, in jajce stoji. „Tako bi bil zamogel vsak storiti“, mu pravijo. „Prav ste odgovorili, gospodje! — jim seže v besedo Kolomb; — ravno to je razloček med vami in med mano (zastran najdene Amerike), da bi bili vi tisti in ta krat zamogli storiti, jaz pa sim zares tako storil.

20. sušca 1506 je vmerl Kolomb v mestu „Valadolid“ poprej zato, ker se je zavoljo človeške nehvaležnosti tako zalostil, kot pa zavoljo starosti. Samo 55 let je bil star. V zadnji volji je vказal, mu verigo v katero je bil nekđaj vklenjen, sabo v jamo dati. Pokopali so ga z verigo vred na otoku sv. Dominika.

Še imena ni dobil novi svet po možu, ki ga je najdel. Med letama 1497 in 1503 je potoval večkrat žlahtnik po imenu Ameriko Vespuči, na novi svet ter ga popisal. In po njegovim imenu so kerstili novi svet Ameriko. Eni ameríkanski deželi so vender, pa še le v novejšim času, najdniku noviga sveta v spomin, ime „Kolombija“ dali.

J. Navratil.

Vojska in orožje starih Slovanov.

(Dalje in konec.)

Pred vojsko so stari Slovani vojaško bandero o božji službi prepevaje okrog nosili in ga potem na zbirališu postavili. Torej so ga imenovali stavnico.

Njih vojska je bila večjidel iz pešeštva (peš vojšakov), pa tudi iz konjice (vojšakov na konjih).

Boj so začeli z velikim vpitjem, kakor Turki. Na vojsko gredé niso imeli nobenih železnih oklepov na životu. Marveč so bili od vrata do pasa neodeti. Zaupali so v pomoč posebniga vojaškiga boga po imenu „Davor.“ Ležiše so si narejali na visokih krajih in mu djali „tabor.“ Ta beseda je morebiti malo spremenjeno ime vojaškiga boga. Še več krajev in gradov na hribih je na Slovanskim z imenam „Tabor.“ Tabor na Gorenskim je našim bravcam že znan. (Poglej 4. list II. p.)

Ograjen kraj, kjer so se branili so imenovali „grad“, iz besede „graditi.“

Tudi vojska na morju jim ni bila neznana. Vender se zamore to le od tistih starih Slovanov terditi, ki so ob morju živeli.

Stariši, de se Bogu smili!

V nekim kraju na Nemškim je otroče s skerčenima nogama na cesti beračilo. Nekatere gospé so sobrale nekoliko denarja in so hotle otroče ranocelniku poslati, kateri je obljubil, ga v dveh tednih ozdraviti. Starši pa niso bili pri volji in so terdili, da jim tako več nese. — Ni se tako zlo skoposti, marveč budalosti starišev čuditi, kateri clo svojimu otroku hudó želé, da bi le nekoliko goljufniga denarja priberačili.

J. M.

Pristavek vredništva. Ta zgodba uči, kako dobro je prevdariti, komu da se naj vbogajme daje, komu pa ne. Otrokam in ljudem zdravih udov sploh ni varno vbogajme dajati; zakaj skušnja učí, da so taki potlej naj večí postopači. Mislijo si: Če zastonj dobim, pokaj bom pa de-

lal? V Ljubljani je deček, ki je do sedmiga leta beračil. V nobeni še tako lahki službi ne more zdaj obstati.

Otok, Polotok.

Kos suhe zemlje, ki ga voda okrog in okrog obliva, imenujemo otok ali ostrov (Insel). Otoki so včasih strašno veliki. Cela Amerika je otok, zato, ker jo okoli in okoli morje obliva. Ako pa kakšen suh kos zemlje voda naj manj do polovice ali čez objema, tako da se samo ha eni strani s suhim veže, takim kosu suhiga velimo polotok ali polostrov (Halbinsel).

Vsakdanji pogovori v slovenskim in ilirskim jeziku.

VII. Splošni razgovori.

Po slovensko.

Po ilirsko.

Pojdi, pripelji mi krojača *), — čevlarja. **)	Idi, dovedi mi krojača, — ci- pelara.
Ne vtegne priti.	Ne ima kač dojtj.
Nikarte tako berž (tako hitro) iti.	Nemojte tako berzo (tako hitro) ići.
Pusluhnite, nekdo terka.	Slušajte, nětko kuca.
Notri!	Unutra!
Ni nikogar.	Neima nikoga.
Meni se zdi, da niste dobro slišali (čuli).	Čini mi se, da niste dobro čuli.
Zaprte vrata.	Zatvorite vrata.
Tako je dobro.	Tako valja.

(Dalje sledi.)

Smešnica.

Pijanec, ki ni nikdar vode pil, prosi na smertni postelji za kupico vode, rekoč: Na smertni postelji se mora človek tudi s tistimi spraviti, ki jih je naj bolj sovražil.

*) Krojač namesto „žnidar“, — **) čevljar namesto „šuštar.“